

---

az újhold fénye

BRASNYÓ ISTVÁN

ÉGI JELEK

Bár egyedül vagyunk a földön, mégsem bízhatjuk magunkat égi jelekre.

De álmélkodva figyeljük az égbolt változásait, amikor nyugodt az éjszaka, és még egy csillagászati távcső beszerzése is megfordul a fejünkben, habár hiábavalóságokra keveset költhetünk.

Mert effajta igényeink csakugyan hiábavalóak: kevés jót várhatunk az égbolt ködös sarkaitól, nehéz dolog kiismerni magunkat a csillagok ábrái között. És ha a kora tavaszi deres szél megrázza a rügyező faágakat ablakunk nyitva felejtett tábláját kezdi verdesni a hajnalban, a nagy sietségtől nem is jut időnk szemügyre venni a csillagképek változásait, melyek a Föld elfordulásával álltak be a félteke égboltján, hiszen minden figyelmünket jövőendő termésünk megmentése köti le.

AZ ÚJHOLD FÉNYE

Hiába ez a hangos madárcsivitelés egész nap, estére mégis vaksötétség szakad a világra, mikorra mind elülnek a madarak, és a pulykák is fenn gubbasztanak a fákon — az újhold keskeny sarlója csak késősen jelenik meg az égen, amikor a fagy már fogja a hideg földet, és ha ilyenkor ballagunk hazafelé, utunkon egy pillanatra megállunk, fejünket olyan magasra vetve, hogy már magunk is sokalljuk nyakunkon a bőr húzódását.

Az az ujjnyi széles fényszelet, amit a mozgó fellegek mögött látunk, egy pillanatra talán még be is világítja utunkat, nem erősebben, mint a kezünkben tartott lámpa fénye, de megnyugtatóan, hiszen a világos fellegek velünk egy irányban, házunk felé haladnak.

SZENT IVÁN ÉJSZAKÁJA

Nem esemény ez a nap az életünkben, de érdekesnek találjuk, hogy a különben egész héten borongós ég délutánra váratlanul kiderül, és viszonylag hosszú idő után először látjuk az ég alján lemenni a napot. Talán csak azért történik mindez, hogy amikor beesteledett, az országúton megrakhassuk tüzünket, mint eddig minden évben, ha esetleges távollétünk nem akadályozott bennünket, mert esőre ezen az éjszakán egyáltalán nem emlékszünk.

Miféle szokás ez, nem tudjuk; amikor a sötétség beálltával tüzünk fellobog, messzebb más tüzeket is látunk gyulladni körös-körül, néhol párosával is, és csak nyaldossák a sötétséget, akár a mi magányos tüzünk, amely mellett egyedül üldögélünk jó sokáig, csak amikor úgy találjuk, hogy már elég nagy lánggal ég, kapjuk a nyakunkba ott lábatlankodó fiunkat, hogy visongva átszaladjunk rajta.

AZ ESŐK SZÜRKE KÖDE

Mintha gyomot égetnénk, és ritkás füstje itt lengene el a szemünk előtt, ugyanolyan szürkén úszik ez a halvány köd a borús ég alatt, amely a virágokba belefojtja a gyümölcsöt és megüli a fák lombját, hogy nem győzzük a szemünket dörzsölni, minduntalan káprázatokkal küszködünk.

Valahol bizonyára nagy viharok vannak, mi szerencsére nem a viharok körzetében élünk, nekünk csak az úgyszólván láthatatlan ködök jut, mely alattomoságával több kárt tesz ugyan, mint esetenként egy-egy erre tévedő zivatar, amitől ez a köd most jó darabig meg fog kimélni bennünket.

Hanem gabonánk aszott magjai kiperegnek; a zöld szár talpon állva megpenészedik; kazlazására takarmányozás céljából nem is gondolhatunk, mert begyullad és kocsonyás trágyává erjed; az úton még a kerekek nyomát is felveri a gyom — ennyi az, amit a déli erőtlen napsütésben álldogálva számba veszünk, majd, mint az alvajáró, bandukolunk tovább a fák alatt.

EGYENES BARÁZDÁNK A DOMBON ÁT

Bérelt földünk sávja egy dombhátra kúszik fel, amelyet lenn, félkör alakban az ér elmocsarasodott medre ölel át. Ha itt megállunk, magunk is elcsodálkozunk, milyen messzire látni innen föntről, tisztán látni a folyóparti kék erdőket, és ha a képhez hozzáadjuk a közeli nádast is, úgy gondoljuk, hogy ez egyszer igen jól választottunk.

Hanem amikor ekénket nekivetjük a szürke földnek, a barázdából lépten-nyomon az ekevastól fehérre karcolt tégladarabok fordulnak ki, majd a domb teteje felé már vörösek, és csontok is, nagy összevisszaságban, melyeknek törekenységéből nem nehéz megállapítani, hogy embertől, sőt emberektől származnak, főleg a partélen, ahonnan az esővíz alaposabban lemosta az idők folyamán a földet.

Tehát a domb tetején régi építmény állhatott, melynek maradványai igencsak megzsidósztanak bennünket, és komoly akadályt jelentenek munkánkban, egy klastrom vagy templom talán, és ha figyelembe vesszük a csontok mennyiségét, mellette temető is, vagy egy régi háborúban nagy mérszárlást vihettek itt végbe valaki a lakosságon.

Mi nem tehetünk már mást, mint hogy pusztá kézzel forgatjuk a nedves és porhanyó, hulladékokkal teli földet, és biztos jelet keresünk alátámasztani elképzelésünket, de az idő, amit erre fordítunk, mindenképpen elvesztegetett idő, ha már egyszer rászántuk magunkat, hogy felszántjuk a történelmet.

BÁRMENNYIRE IS ÁTKOZZUK MAGÁNYUNKAT

Magányosságunk érzékeny és félszeggé tesz bennünket, s hosszú idő múltán annyira hozzászokunk tulajdon gondolatainkhoz, hogy mások gondolatmenetét akarva sem tudnánk nyomon követni, és fölöslegesnek is tartjuk effajta erőlködéseinket. Mert észrevételeink szerint minden elmélkedés ugyanazt a célt szolgálná: a beszélő személyes boldogulását azon az áron, hogy pallérozott szavaival, amíg mi szóhoz sem jutottunk, nekünk már csapdát állítson, miután mi, akarva-akaratlan is, minden gesztusunkkal az ő malmára hajtánánk a vizet, bármennyire is nem kívánjuk ezt tenni.

Minket ugyanis meggyőződésünk szerint ilyen esetekben nem a személyes boldogulás vezérel; számunkra sokkalta fontosabb az általunk feltételezett igazság és a hosszú munkánk tapasztalatainak beigazolódása, mint hogy piperkőcként forgolódjunk a falu piacán, elménkkel ámulatba ejtve a napok óta nem mosdott kofaasszonyokat.

SASOK OTTHONA A MI OTTHONUNK

Ha télvíz idején a dühöngő hóesésben kipillantunk rácsozott ablakunkon, az egyhangú téli világban semmi változást sem láthatunk: a fehér hó elfedi látóterünket, és földünk négyszögén túl szemünk alig-alig tapasztalhat valamit, minden szinte egybeolvad a fehérséggel, amely erősen és vakítóan kavarog az alkonyatban.

De amikor látjuk azt a sást, és szinte halljuk a szárnyak suhogását, ahogy a kerítésen túl gyümölcsfákra leereszkedik, és úgyszólván biztosra vehetjük, hogy ott fogja tölteni az éjszakát is, mivel a nádasoktól igencsak eltávolodott, házunk táját már a sasok tanyájának tekintjük, habár sást errefelé sohasem észleltünk azelőtt.

AGGODALMUNK, AMELY BETEGSÉGÜNKBŐL ADÓDIK

Betegségünket már halálosnak és gyógyíthatatlannak tartjuk, és már csak a gondolata is naponta meggyötör bennünket annak, hogy esetleg nem lesz, aki utánunk maradó apró gyermekeinket felnevelje.

Idegen országba már nem utazunk, ahová egyedül csak a háború szólíthatna bennünket, mert a törvényesség védelmében, úgy gondoljuk,

mindenre kaphatóak vagyunk, pusztán csak azért, mert nem szeretnénk halálunkkal időnap előtt farkasszemet nézni; továbbá más irányú félelmeink visszatartanak bennünket attól, hogy békeidőben idegen földön szolgáltassuk ki magunkat a halálnak.

Csak nyugodt napjaink győzhetnek meg bennünket félelmünk alaptalanságáról, mivelhogy, mint már régebben hallomásból értesültünk róla, szerte a világban hányódnak emberek, a miénktől súlyosabb fájdalokkal és szenvedésekkel, akik mindent megtesznek, tőlünk eltérően, hogy zöld ágra vergődjenek a sivatagokban, vagy szabad levegőre jussanak az őserdőből.

SZERENCSENKRE BÍZVA MAGUNKAT

Ügyszólván naponta valamilyen veszéllyel kell megküzdenünk, sokszor már-már úgy gondoljuk, életveszéllyel: ekénk poszméhek fészkrét fordítja ki a földből, és akkor már hiába hadonászunk a levegőben, ezzel csak még inkább szúrásra ingereljük a már amúgy is fejvesztett rovarokat, és ha nincs szerencsénk, ott helyben halálra marhatnának bennünket, kinn a szántóföld közepén; vagy ha a különben szelíd lovunk kimarjult lábát ügyetlenül kezeljük, és fájdalmában felénk rúg, hogy szinte a halántékunkon érezzük a patkó érdes peremét — akkor is csak arra gondolhatunk, hogy ismételten szerencsénk volt.

Figyelmetlenségünkben sohasem számítunk rá, de ha kikecmergünk felborult kocsink alól, vagy sértetlenül tápáskodunk fel a fa alatt, amelynek ága letörött alattunk, ijedelmünkön túl mindjárt ez az első gondolatunk, és rettegve várjuk azt a pillanatot, amikor majd esetleg cserben hagy bennünket.

VÁRATLAN ÖRÖMÜNK

A nagy nyári melegek idején napjaink egyhangúan telnek, alig mozdulunk ki hazulról, fák hűvösét méregetjük, vagy kertünkben ácsorogva a méhek hordását figyeljük, az anyabölcsők állapota után ítélve ezekre a napokra néhány rajzást várhatunk.

Tehát ha a rajokat nem akarjuk elszalasztani, legjobban tesszük, ha a rekkenő délben, ahelyett, hogy az abrakolóban szundikálnánk a hajnalban kaszált friss és hideg lucernán, időnként a kaptárok közelében ütjük el, vizet hordunk a kézifecskendőbe, felszedjük a fák alá hullott gyümölcsöt.

A mi méheink aprók és fekete derekúak, a szorgalmunk ellen nincs kifogásunk, hanem hogy igen veszettek, és lépten-nyomon a legkellemtlenebb helyeken marnak meg bennünket, és épp ezért vetettünk szemet egy szelídebb fajtára, amelynek termete valamennyivel nagyobb, s a potrohán sárga gyűrűt visel, amiről könnyen felismerhető, csak hogy a környezetben sehogy sem tudtunk belőle anyához jutni.

Örömünk igencsak váratlan, és még meglepetésünknel is nagyobb, amikor a délutánban az egyik üresen hagyott kaptárunk körül ilyen fajta méheket látunk röpködni, és mindjárt el is oldalgunk onnan, nehogy jelenlétünkkel megzavarjuk a szemünk előtt lejátszódó költözködést.

A KOSZORÚKÖTŐK ELŐTT ELHALADVA MINDIG BÚNTUDATOT ÉRZÜNK

A koszorúköttől előtt elmenőben, amikor a nyitott ajtón benézünk, és orrunkat megcsapja a terpentín szaga, amit valami festés alapozásánál használhatnak, egyből büntudat ébred bennünk, mert úgy érezzük, hogy hosszú időn át megfeledkeztünk halottainkról, akikkel, míg köztünk voltunk, sok kellemes órát töltöttünk együtt.

De csak a száraz művirágokra gondolunk, nem az emberekre, akiket a maguk valóságában már nem is tudnánk bizonyosan szemünk előtt felidézni, mert utoljára, mielőtt átadtuk volna őket feledésünknek, vagy ágyban fekvő láttunk, vagy mankón vonszolták magukat a sáros utcán, és mi képtelenek voltunk segíteni rajtuk.

Tehát nem a haláluk az, amiért sorsukra neheztelünk, hanem a visszavonhatatlan hiányuk és a mi közönyösségünk, melyből annyira sem futja, hogy az év egy megadott napján valami módon emlékükhöz adózunk.

A HANGSZEREK FÉNYESRE KOPOTT FÁJA

Idegen házakban néhanap egy-egy furcsa tárgyra figyelünk fel, mely eddig még nem ötlött a szemünkbe, talán csak azért, mert hosszú ideje ott állhat már, és semmi hivalkodó sincs benne.

Öreg hangszerek ezek, melyeknek már mesterére sem emlékeznek, aki készítette, s azokra sem, akik valamikor készítették őket, időtlen idők óta állnak félretéve egy rejtett zugban, s amikor előveszik némelyiket és letörölik róla a port, előtűnik fényesre kopott fája, amely száz és száz kézben forgott, de most csak arra szolgál, hogy belefújva gyerekek ámuldozzanak a hamis hangon, amit avatatlan kezekben ad, vagy kitágult húrjait pendítve fülüket a hátára szorítsák és várják, hogy mikor szűnik meg a rezgés sötét és nehéz illatú belsejében.

VIASKODÁS A HIDEG SZÉLLEL

Tél közepén a jeges szél keresztülfúj házunkon, sehogyan sem tudjuk útját állni, most, ha esni kezdene a hó, telehordaná vele ablakainkat, és a méteres hófúvások rávannának bennünket, hogy napokig ki se mozduljunk hazulról, amíg csak az utakon nem törnének csapást azok, akiknek tőlünk sürgősebb és halasztást nem tűrő elintéznivalóik vannak.

Legszívesebben még az ajtónkon sem lépnénk ki, de rákényszerítenek bennünket a bőgő és sivalkodó állatok, melyek annak ellenére, hogy meleg helyen vannak, mintha most százszorosan éreznék az éhséget és a magukra hagyatottságot; mi pedig, gallérunkat magasan feltúrva és sapkánkat mélyen a szemünkbe húzva, úgy futunk végig a fal mellett az enyhelyen, mintha tűzön hatolnánk keresztül, és amikor a szélárnyékon kívül szembekap bennünket a dermesztő fergeteg, háttal fordulunk neki, és még visszanezünk, hogy ajtónkat jól bereteszteltük-e magunk

után, házunk ugyanis a nyitott ajtón keresztül percek alatt annyira kihűlne, hogy az esti fűtésig időnket, ha nem akarnánk odabenn halálra fázni, az istállóban ácsorogva kellene töltenünk.

ÓCSKA GÉPEINK OLAJA

Bizonyos idő múltán minden kinyagdul tengelyén, és csikorogni kezd, hallatára a hideg futkároz a hátunkon, de csak sokára szánjuk rá magunkat, hogy előkészítsük az olajos kannát, és megkenjük a kerekeket, tárcsákat, láncokat, bőven csorgatva rájuk a fáradt olajat.

Fekete kezünkkel homlokunkat törölgetve látjuk, hogy szerelésünk nagyobbik része kimondottan ócskavasba kívánkozik, talán csak a lelkiismeret tart vissza bennünket, hogy rozsdásodni hagyjuk a fák alatt, nehogy pazarlónak tűnjünk önmagunk előtt.

Mert amikor lehajolva megtisztítjuk szerszámainkat a rájuk tapadt földtől, kifényesedett felületük tükrében mintha többet látnánk még a vadonatújnál is, ahogyan az olaj a csillogó vasat vékony rétegben befutja, lefüggönyözve az előbbi pillanatot, amely bennük még mindegyre tart.

A SZÓ LEGNEMESEBB ÉRTELMEBEN

Így fogalmaznánk meg azt, ami már régóta gyötör bennünket, ami időnkét kitölti és minden gondolatunkat megszállva tart, ami felötlik bennünk, ha szerszámmal a kezünkben munka közben felegyenesedünk, vagy üres éjszakákon, amikor úgysem tudnánk elaludni, és kabátunkat a vállunkra terítve odakinn csatangolunk a ház körül, ez az egyetlen nyugtalanító érzés: hogy helyt tudunk-e mi állni majd mindvégig, ahogy mondják, a szó legnemesebb értelmében?

A MAGASBÓL HANGZÓ KIÁLTOZÁSRA

A szeptemberi virradatban mintha hamut sodorna a szél, laposan az ég alatt, messziről csak ennyit látunk, amikor a gyülekező madarakat figyeljük; ám minden egyes hamuszemcse egy-egy sötét szárny, s a madarak utóbb ellepik a kerítést és házunk körül a fákat, de amint kissé felmelegszik az idő, már dél felé, ismét szétszélednek.

S amikor majd túl a hónap derekán megkezdődik a napokig, sőt hetekig tartó madárvonulás, és a földrész mindenfajta vándormadara ott repül el a tetőnk felett, ablakunk alatt és kertünk fái nemegyszer errefelé ismeretlen rigófajták, vagy a bokrok alatt szalonkák éjszakáznak, és a sötét leszálltával sem marad abba a magasból hangzó kiáltozás, amitől úgy érezzük, miránk is ugyanaz a végtelenül hosszú út vár, és csupán az őszi termés már megkezdett betakarítása akadályoz bennünket abban, hogy nyomban felkerekedjünk.

Később pedig, amikor a kukoricakotúkat már befutja a dér, rossz kedvűen tekintünk szét a környéken, amíg egyre csak az idő oktalan múlásán töprengünk.